

Innspill til Medl. St. 17 (2018-2019) – Mangfold og armlengds avstand

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med snart 9.000 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunsthøgskoler, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

Creo – forbundet for kunst og kultur het tidligere Musikernes fellesorganisasjon (MFO).

I Meld. St. 17 legger Regjeringen mange føringer for mediepolitikken framover, og vi registrerer med tilfredshet at meldingen innledes med en tydeliggjøring av at media, journalistikk og en åpen og opplyst debatt er avgjørende for et fritt samfunn med menneskerettigheter, demokrati og rettsstat. Her er det for oss naturlig å trekke linjene til Kulturmeldingen, der det etableres følgende samfunns mål for kulturpolitikken: *Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfold, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypparste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda.*

Men i både mediepolitikken og i kulturpolitikken må målene fylles med innhold og med praktisk politikk. Vi vil i dette notatet derfor komme med noen innspill til de punktene vi som kulturorganisasjon mener berører vårt samfunnsfelt og våre medlemmer mest.

NRK

Vi er derfor glade for at Regjeringen sterkt presiserer at NRK er en viktig fellesinstitusjon i Norge, og at NRK skal sikres en stabil og god finansiering. Videre er vi tilfredse med at Regjeringen legger verdiene i NRK-plakaten til grunn for sitt arbeid. Vi vil dog komme tilbake med noen konkrete innspill til denne senere i dette notatet. Det er kanskje selvsagt, men vi vil uansett støtte målet om at NRK skal sikres som et ikke-kommersielt kringkastingstilbud av høy kvalitet. Men vi er usikre på hvordan dette kan kombineres med målet om at NRK i minst mulig grad skal svekke aktivitetsgrunnlaget til medium som henter inntektene sine i markedet. Dette tror vi blir en svært vanskelig balanse, og vil advare mot at dette målet får forrang foran målet om et sterkt og uavhengig NRK.

Noe vi er meget skeptisk til er at det skal vurderes om produksjoner der NRK selv eier opphavsretten, skal gjøres digitalt tilgjengelig under fribrukslisens. For medlemmene i Creo, og for medlemmer i andre kunstnerorganisasjoner, er opphavsrett og vederlagsrett en betydelig inntektskilde. Som flere rapporter har vist synker inntektene til våre kunstnere og kulturarbeider over år. Platesalgsinntekter eksisterer neste ikke lengre, strømmeinntekter er det bare de aller største (utenlandske) musikerne, tekstforfatterne og komponistene som drar noe særlig nytte av, og etter at konsesjonskravet falt bort for mange av de store radiokanalene med innføring av DAB faller også inntektene der.

Vi har den senere tid fått sett kontrakter utarbeidet av NRK der våre medlemmer blir bedt om å stille med sine prestasjoner på TV og/eller i radio uten å få fem øre for selve oppdraget. Dette er i seg selv bekymringsfullt. Argumentasjonen fra NRK er at «PR-verdien» har så stor verdi at det da ikke er nødvendig med penger. Vi i Creo mener at vår rikskanal med dette legitimerer sosial dumping, og gjør det enda vanskeligere for våre medlemmer å overleve som utøvende kunstnere. Vi mener også at dette sender et meget uheldig signal til andre, både andre kunstnere og andre mediebedrifter. Vi

mener at NRK om ikke annet har et moralsk ansvar her.

I tillegg, og dette er minst like alvorlig, krever NRK at alle rettigheter som kunstneren har til verkene blir overdratt vederlagsfritt, dvs dette skal NRK ha gratis. Og dette på alle mulige og umulige plattformer, og til evig tid. NRK skal altså både ha opptredenene uten betaling og i tillegg kunne utnytte vederlagsrettighetene gratis.

Historisk har vederlag for videresalg og annen utnyttelse ble regnet i prosenter av det opprinnelige honoraret. Den gangen - og det er ikke lenge siden - hadde man også noe man kalte reprisehonorar som slo inn når det var gått en tid siden første utsending. Nå er det altså fullt frikjøp for evigheten, og da synes vi at null kroner for selve medvirkningen er uholdbart.

Vi mener at NRK, med å tilby slike kontrakter og slike vilkår, opptre på en måte som ikke er forenelig med NRKs unike og spesielle posisjon i norsk kultur- og samfunnsliv¹.

Det er viktig å beholde NRK som en reklamefri allmennkringkaster med god distriktsprofil, og med en sterk satsing på norskproduserte programmer, serier og dokumentarer.

Vi mener derfor at følgende må tas inn i den nye NRK-plakaten:

Konkret forslag:

NRK skal respektere opphavsrett og nærstående rettigheter, og skal både som arbeidsgiver og oppdragsgiver ikke erverve flere rettigheter enn det som er nødvendig for at ansettelsesforholdet eller oppdragsforholdet skal nå sitt formål.

Rettighetshaver skal ha reell adgang til å tidsbegrense NRKs utnyttelsesrett.

Både når NRK selv produserer programmer og når programproduksjoner settes ut på oppdrag, skal rettighetshavere, herunder eksternt produksjonsselskap, ha reell adgang til å forbeholde seg sine rettigheter til tredjeparts bruk, herunder bruk som skjer i henhold til beskrivelse i åndsverklovens avtalelisensbestemmelser.

Med tredjeparts bruk menes bruk som foretas av andre enn kringkasteren selv, herunder videresending i kabel, catch-up og lignende tjenester, offentlig fremføring eller overføring av kringkastingsprogrammer og kopiering med henblikk på tilgjengeliggjøring for seere.

Betegnelsen omfatter også tilfeller hvor en tredjepart anses å foreta utnyttelsen på vegne av kringkaster, såfremt der er tale om tredjeparts samlede tilbud av kringkastingsinnhold mv.

Allmennkringkasting og annen TV-distribusjon – en viktig inntektskilde for rettighetshavere

Rettighetshaverne har i mange år hatt avtaler med TV-distributører som gir dem rett til å sende innhold i TV-kanaler ut til sine kunder. Rettighetshaverne som medvirker i kanalene, har fått/får opphavsrettslig vederlag for dette.

¹ Det kan også stilles spørsmål om en slik praksis er forenlige med noen av tekstene i NRK-plakaten:

§ 12 NRK skal ha som formål å oppfylle demokratiske, sosiale og kulturelle behov i samfunnet.

§ 16 NRK skal styrke det norske og de samiske språkene, og styrke norsk og samisk identitet og kultur.

§ 17 NRK skal formidle norsk kultur og en bred variasjon av norske kunstuttrykk fra mange ulike kunstnere, uavhengige miljøer og kulturinstitusjoner. NRK skal formidle norsk musikk, film og drama og stimulere norske produksjonsmiljøer.

Når det gjelder NRKs påstand om PR-verdi og reklameverdien av å opptre uten honorar eller vederlag, mener vi at det er problematisk i forhold til denne bestemmelsen:

§ 25 NRKs allmennkringkastingstilbud skal være reklamefritt og skal ikke inneholde spesielle salgsfremmende henvisninger til konsernets kommersielle tjenester og produkter.

Regjeringen ønsker med den nye åndsverkloven å styrke kunstnerens mulighet til å leve av sin virksomhet. I praksis ser vi imidlertid at de enkelte rettighetshaverne presses fra produsenter, kringkasterne og distributører som ønsker å forhåndsfrikjøpe rettigheter til evig eller langvarig bruk, på kjente og ukjente plattformer.

Konsekvensen av slike avtaler om frikjøp er at opphavsmenn, utøvende kunstnere og produsenter av TV-innhold ikke får ta del i den inntektsstrømmen som kommer inn fra TV-distributører som Telenor, Get, Altibox, RiksTV som har betalende abonnenter.

Når nye avtaler for kommersiell allmennkringkasting på TV lyses ut, må det etter vårt syn stilles som vilkår at vedkommende kringkaster respekterer åndsverkloven og gir rettighetshavere som ønsker det en reell mulighet til å forbeholde seg rettighetene til utnyttelse på andre ledd i verdikjeden. Dette gjør seg særlig gjeldende om det foreslås å gi en kommersiell allmennkringkaster økonomisk støtte for å drive allmennkringkasting. Det blir urimelig dersom Staten på den ene siden foreslår en styrking av opphavsretten, mens den på den annen side gir offentlig pengestøtte til en aktør som direkte eller indirekte bruker den offentlige støtten til å frikjøpe rettigheter mot rettighetshavernes vilje.

For å unngå dette mener vi at det bør stilles følgende vilkår i utlysningene og eventuelle avtaler som inngås på bakgrunn av utlysningen:

Konkret forslag:

Det er et vilkår at søker/kringkaster, samt dennes underleverandører (eksempelvis TV-produksjonsselskap), respekterer opphavsrett og nærstående rettigheter som inngår i sendeflaten til den eller de kanaler som omfattes av allmennkringkastingsavtalen.

Når kringkaster produserer programmer selv, eller setter programproduksjon ut på oppdrag, skal både produksjonsselskap og underliggende rettighetshavere ha reell adgang til å forbeholde seg sine rettigheter til tredjeparts bruk, herunder bruk som skjer i henhold til beskrivelse i åndsverklovens avtalelisensbestemmelser.

Med tredjeparts bruk menes bruk som foretas av andre enn kringkasteren selv, herunder videresending i kabel, catch-up og lignende tjenester, offentlig fremføring eller overføring av kringkastingsprogrammer og kopiering med henblikk på tilgjengeliggjøring for seere. Betegnelsen omfatter også tilfeller hvor en tredjepart anses å foreta utnyttelsen på vegne av kringkaster, såfremt der er tale om tredjeparts samlede tilbud av kringkastingsinnhold mv.

Både produksjonsselskap og underliggende rettighetshavere skal ha reell adgang til å gi kringkaster visnings-/senderrettigheter som er begrenset i tid.

I forskrift om tilskudd til audiovisuell produksjon mener vi det må det inn en presisering:

Konkret forslag:

Støttemottaker, og underliggende rettighetshavere, skal ha en reell adgang til å beholde de av sine rettigheter som omfattes av anvendelsesområdet til åndsverklovens spesifikke avtalelisensbestemmelser, samt rettigheter til tredjeparts eksemplarframstilling og/eller tilgjengeliggjøring av produksjonen når den inngår som en del av en kringkasters sendeflate. Med "tredjepart" menes annen aktør enn kringkaster selv som videresender eller på annen måte tilbyr audiovisuelt innhold fra flere kringkasterne (for eks. tv-kanalpakker).

Tilsvarende må gjelde for alle offentlige støtteordninger som involverer bruk av åndsverk.

KORK

I NRK-plakaten er det nedfelt et krav om at NRK skal holde et fast orkester som dekker et bredt repertoar fra underholdningsmusikk til symfonisk musikk. Dette orkestret er Kringkastingsorkestret (KORK), som nyter en stadig større popularitet i store deler av landet og som utgjør en svært verdifull del av NRKs samlede musikktilbud.

Selv om det for tiden er liten risiko for at NRK av økonomiske eller andre hensyn skulle ønske å legge ned orkestret, må kravet om at NRK skal holde et fast orkester videreføres i NRK-plakaten (og dermed i vedtektene). Eksistensen av Kringkastingsorkestret innebærer at NRK selv kan produsere store musikkendinger og musikkinnslag i andre programmer uten å gjøre seg avhengig av eksterne aktører. Det innebærer også at NRK tar et selvstendig medansvar for å opprettholde og utvikle en viktig del av den norske musikkarven.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Hans Ole Rian".

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur